

ЖАГА ДО ЖИТТЯ

*Закон Життя — безжальна річ,
Торкнувся він і їхніх пліч.
Щось втрапиш тут, а там — знайдеш,
Та все ж назад не повернеш.*

Гамуючи нестерпний біль, двоє чоловіків пересувалися вниз, ближче до берега. Вперше цим двом було так важко долати скелясті схили. Їхні тіла переповнювала слабкість і втома, а на змучених обличчях вимальовувався відбиток пережитих випробувань. На знесилених плечах були прив'язані два важких, закутаних ковдрами пакунки, що їх притримували ремінці, напнуті на лоби. Кожен з них ніс рушницю. Низько опустивши плечі, а ще нижче голову, й зовсім не піднімаючи очей, вони йшли, думаючи кожен про своє.

— Якби ж то дістати хоч по патрону зі схованки, — сказав той, що йшов позаду. Голос його звучав мляво, а товариш, щойно ступивши в молочний потік, що пінився, вдаряючись об каміння, не промовив у відповідь ані слова.

Ступив слідом у річку за своїм мовчазним напарником. Вони не роззулися, хоч вода була крижана, така нестерпно холодна, аж у кістках крутило й затерпали ноги. Подекуди рівень води сягав їм до колін, і вони, хитаючись, ледь утримували рівновагу.

Чоловік, що йшов позаду, випадково наступив на гладенький, обточений водою валун, послизнувся об нього й аж зойкнув, от-от би й упав, але все-таки, ледь упоравшись з нестерпним болем, утримав рівновагу. У голові запаморочилося, так, що він різко змахнув вільною від речей рукою, ніби хапаючись за повітря. Постарався вирівнятися і зробити ще крок, але знову його занесло вбік, знову ледь не впав. Вирішив зупинитися й поглянути вперед, на товариша, який жодного разу не озирнувся. На хвильку завмер, ніби обмірковуючи щось важливе. Відтак гукнув:

— Агов, Біле! Я вивернув ногу!

Біл і далі, шкандибаючи, долав пінистий молочно-білий потік. Він навіть не глядів навколо. Товариш, що був позаду, дивився йому вслід, не виявляючи, як і досі, жодних емоцій на обличчі, проте очі його сповнилися смутком смертельно пораненого оленя.

Чоловік попереду стрімко рухався, перейшов на другий берег і попрямував ще далі, не чекаючи напарника. А напарник так і зостався стояти посеред потоку, проводячи Біла очима. Губи злегка тремтіли й густі темні вуса, заворушившись, видавали його хвилювання. Він машинально облизав їх.

— Біле! Погукав він удруге.

Це був розгублений крик мужньої, сильної людини, яка вперше відчувала безвихідь, проте Біл укотре проігнорував. Поранений втрачав напарника з поля зору, поки той долав пагорби й невисокі схили, доходючи аж до виднокраю, де вже виднілося підгір'я. Він спостерігав за ним, аж поки той перейшов через гребінь і зник йому з очей. Він повільно перевів погляд, обдивляючись те видноколо, в якому перебував тепер, уже без Біла.

За обрій ховалися останні сонячні промені, закутані туманами й млою, що видавалися єдиною масою, без чітких обрисів і просвітів. Чоловік зафіксував позицію, спершись на здорову ногу всією вагою, дістав годинника. Була рівно четверта, надворі стояв кінець липня, можливо — початок серпня, він не знав точної дати вже кілька тижнів, знав лишень, що сонце сідає на північному заході. Він подивився на південь — десь там, за темними пагорбами, простяглося Велике Ведмеже озеро; крім того, він знав, що в цьому напрямку Полярне коло скорочує заборонений шлях через канадську Безплідну Землю. Цей потік, у якому він стояв, був притокою річки Копермайн, яка, своєю чергою, тече на північ і впадає в Північний Льодовитий океан у затоці Коронації. Він ніколи не був там, але бачив ті місця на карті Компанії Гудзонової затоки.

Чоловік ще раз оглянув видноколо, в якому перебував. Видовище невеселе. Скрізь самі лише пустирі й низенькі темні пагорби. Ані деревця, ані кущика, ні травиночки — а лише величезна, страшна пустеля, яка ще більше навіювала страх.

— Біле, — прошепотів він, а потім ще тихіше: — Біле...

Він присів навпочіпки серед білого шумовиння так, ніби безжальна крижана безодня нестерпно гнітила його, прагнучи погубити. Його затрясло, немов у лихоманці. Рушниця випала йому з рук у воду, дзвінко сплеснувши. Зачувши плескіт, бідолашний трохи отямився, переборов страх, зібрався на силі, опустив руку в воду й намацав на дні рушницю. Потім підтягнув свою ношу ближче до лівого плеча, щоб не так давило на ушкоджену ногу, й повільною та обережною ходою, зціпивши зуби від болю, став пробиратися ближче до берега.

Зупинятися й гадки не мав. З несамовитим відчаєм, забувши про біль, він видерся на той самий пагорб, за яким зник, шкандибаючи, його товариш; набагато кумедніше, ніж Біл, він дерся догори, поспішав оглянути новий круговид і кульгав, смішно підстрибуючи. Одначе з вершини пагорба внизу він нікого не побачив. Вдруге подолавши свій страх, чоловік ще вище підтягнув пакунок і подався схилом униз.

Дно долини болотисте, густий мох натягнувся водою, немов губка. Кожен його крок відгукувався чваканням, і щоразу, як подорожній піднімав ногу, було тяжко витягти її з липкої маси вологого моху. Він напружив останню силу й витримку й попрямував услід за Білом, уздовж долини, намагаючись ставати на каменюки, що витикались острівцями з-посеред зеленого моря моху.

Зоставшись сам на сам десь у всесвіті, розгубленим він усе-таки не почувався. А чітко знав, що скоро дістанеться знайомого місця, — де на березі озера ростуть низенькі, тендітні, немов зів'ялі, ялини й сосни. Місцевою говіркою ця місцина має назву «Тічінічілі», тобто «Земля маленьких стеблинок». У це озерце впадає невеличкий струмок, вода в якому вже не піниться молочними потоками, а дуже чиста. Він достеменно пам'ятав, що біля струмка росла висока трава, а от щодо деревини — її зовсім не було, тож чоловік пішов повз струмочок аж до місця, де він розтікався. Він перетнув цей вододіл і пішов за іншим відгалуженим струмком, на Захід. Чоловік піде вздовж струмка до річки Діз. А вже там під перевернутим каное, замаскованим камінням, — їхня схованка. Там можна взяти набої для рушниці, гачки й ліску, невеличкий ятірець — одно слово, все начиння, щоб добувати собі харчі. А ще — він

дістав би борошно, — може, й геть трохи, а також бекону й жменьку бобів.

Біл обов'язково чекатиме на нього біля схованки, і вони вдвох попливуть по річці Діз на південь, до Великого Ведмежого озера, а там уже, через озеро до річки Макензі. І далі й далі на південь — хай женеться за ними зима, хай вкриваються кригою потоки, хай дні стануть морозні — вони пливтимуть собі на південь, поки дістануться до якогось теплого торгового посту Компанії Гудзонової затоки, де ростуть високі й могутні дерева й де вдосталь усякого харчу.

Ось про що мріяла змучена людина, якій уже геть бракувало сили рухатися далі. І що важче було йти вперед, то важче вдавалося зберегти надію, що Біл насправді не пішов, а чекає на нього біля схованки. Йому більше нічого не зоставалося, як вірити, а інакше що — лягай і вмирай на місці! А тим часом, поки неясковий круглий обрис сонечка тонує помалу на небосхилі на північному заході, чоловік устиг подумки розрахувати кожен міліметр дороги, яку йому з Білом доведеться пройти, втікаючи на південь від зими. Він ішов і уявляв запаси в схованці, а ще — в комірчинах Компанії Гудзонової затоки. Уже два дні в роті не мав ані ріски, та й до цього про якісь ласощі міг лише мріяти. За нагоди він нахилився, зривав бліді болотяні ягоди, клав їх у рота, розжовував і ковтав. Пожива з тієї ягоди кепська — сама водичка та сім'я. Ягода одразу танула в роті, лишалося тільки гірке тверде сім'я. Чоловік знав, що з ягід нема жодного наїдку, проте жував їх, сподіваючись наїстися всупереч власному досвіді.

Годинник показував дев'яту, і саме тоді він боляче забив об каменюку великого пальця на нозі, захитався й упав від страшної втоми й виснаги. Довгенько він